

Torda Péter¹

A dezinformáció elleni fellépés a NATO stratégiai kommunikációjában

Action on Disinformation in NATO Strategic Communications

A 2014-ben Ukrajnával szemben megindított orosz agressziót követően a hibrid hadviselés elleni küzdelem, és különösen az Oroszország által folytatott ellenséges információs és dezinformációs kampányokkal szembeni fellépés, lett a NATO stratégiai kommunikációs képességfejlesztés legfontosabb mozgatórugója. A NATO dezinformációellenes fellépése defenzív és offenzív kommunikációs tevékenységeken, illetve a partnerekkel folytatott együttműködésen keresztül valósul meg. A szövetséges államok lakosságának dezinformációkkal szembeni védelmében a nemzeti szintű intézkedések élveznek prioritást, a NATO információs és kommunikációs tevékenysége csak másodlagos szerepet tölt be. Ugyanakkor, a NATO stratégiai kommunikációs elvek és gyakorlatok átültetésével és adaptálásával megteremthető egy nemzeti katonai stratégiai kommunikációs, és ezen belül dezinformációellenes, képesség keretrendszere. Ez a lehetőség a Magyar Honvédség számára is adott, amelynek különös jelentőséget ad, hogy a hazai stratégiai kommunikációs képességek fejlesztését Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiája és Nemzeti Katonai Stratégiája is előíranyozza.

Kulcsszavak: stratégiai kommunikáció, NATO, dezinformáció

After Russia's aggression against Ukraine in 2014, countering hybrid warfare, including the response to Russia's hostile information and disinformation operations, has become the main driver of NATO's strategic communications capability development. NATO's engagement to counter disinformation is put into effect through defensive and offensive communication activities as well as through cooperation with partners. In defending the populations of allied nations against disinformation, national-level measures take priority, and NATO's information and communication activities play only a secondary role. However, transposing and adapting NATO's strategic communications principles and practices at national level would allow for the

¹ Doktori hallgató, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Hadtudományi Doktori Iskola.

establishment of a framework for a national military strategic communications capability, including an anti-disinformation capability. This opportunity is available to the Hungarian Defence Forces, and it is rendered particularly important by the fact that Hungary's National Security Strategy and National Military Strategy both envisage the development of national strategic communications capabilities.

Keywords: strategic communications, NATO, disinformation

Bevezetés

A jelen írásnak keretet adó tudományos probléma a következő kérdésekben ragadható meg: mi a stratégiai kommunikáció a NATO és az EU szervezetében, továbbá melyek azok az általános érvényű megállapítások, amelyek mind magyarázó, mind prediktív erővel bírnak az EU, a NATO és a hasonló szervezetek stratégiai kommunikációját illetően. Az említett probléma vizsgálatához kapcsolódó egyik kutatási célom a NATO stratégiai kommunikáció mint intézményesült szervezeti gyakorlat részletes elemzése a szervezeti környezet szintjén (makroszint), illetve a szervezet szintjén (mezoszint). Eme kutatási célhoz rendelt rész cél a NATO dezinformáció elleni fellépésének vizsgálata, és ide vonatkozó részkutatásom eredményeit ebben a publikációban összegzem. Vizsgálatomat a következő kutatási kérdés mentén folytattam le: milyen stratégiai kommunikációs elvek és eljárások érvényesülnek a NATO-ban a dezinformációellenes küzdelemben, illetve hogyan értékelhető a NATO-elvek és -gyakorlatok felhasználhatósága a Magyar Honvédség (MH) szempontjából. Kutatómunkám két módszerre támaszkodott. Egyrészt a szakirodalom kritikai tanulmányozásának módszerére, amelyhez hazai és nemzetközi tudományos adatbázisokban végzett tárgyszavas kereséssel gyűjtöttem adatokat.² Másrészt a dokumentumelemzés módszerére, amelyhez az adatgyűjtést az EU és a NATO hivatalos adatbázisaiban végzett tárgyszavas keresés útján valósítottam meg.

A magyar biztonságpolitika stratégiai keretrendszere biztonsági kérdésként definiálja a dezinformációs fenyegetést, valamint az azzal szembeni fellépésre hivatott stratégiai kommunikációt is. *Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiája* (NBS) kimondja, hogy hazánk biztonsággal kapcsolatos stratégiai céljai elérésének egyik eszköze a hatékony kormányzati stratégiai kommunikáció.³ Az NBS megállapítja továbbá, hogy a

„közrendet és a közbiztonságot fenyegető műveletekkel szembeni fellépés részeként azonosítani kell az álhíreket és azok forrásait, terjesztőit, továbbá fokozni kell a hazai stratégiai kommunikáció hatékonyságát. A stratégiai szemléletű, jól felépített kormányzati kommunikáció, a belföldi és a külföldi közvélemény megfelelő, időbeni és hiteles tájékoztatása központi szerepet játszat

² A szakirodalmat a kutatási kérdésem szempontjából leginkább relevánsnak ítélt adatbázisokban tekintettem át. A hazai tudományos adatbázisok közül az Arcanum Digitális Tudománytár, a Közzolgálati Tudásportál és a hadtudományban mértékadó hazai tudományos folyóiratok körében, míg a nemzetközi adatbázisok közül a Taylor & Francis Strategic, Defence & Security Studies Collection, a JSTOR Academic Journal Library és az Oxford Academic Journals gyűjteményekben végeztem keresést.

³ 1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozat: 132.

bármely Magyarország biztonságát veszélyeztető esemény megelőzésében, illetve következményeinek elhárításában”.⁴

Végül, az NBS rögzíti, hogy a közösségi média rendkívül gyorsá teszi az álhírek, dezinformációk terjedését, ami növeli az ellenérdekelt információs műveletek hatékonyságát.⁵ *Magyarország Nemzeti Katonai Stratégiája* (NKS) az ellenérdekelt felek által alkalmazott kommunikációs képességként, valamint a hazai képességfejlesztés célterületeként is definiálja a stratégiai kommunikációt.

„Jellemzővé vált a nyilvános diplomácia és a stratégiai kommunikáció révén a belföldi és a nemzetközi közvélemény aktív és tudatos befolyásolása, az információs műveletek keretében az információs csatornák és közösségi médiaplatformok manipulálása, a társadalmi, politikai és gazdasági instabilitás gerjesztése, a válságok kihasználása [...]”⁶

„Fejleszteni szükséges továbbá a stratégiai kommunikációt, illetve az információt célzó műveleteket összefogó információs-kognitív műveletek alkalmazási elveit és eljárásait.”⁷

A hazai biztonságpolitika két meghatározó jelentőségű stratégiai dokumentuma tehát az ellenséges információs és dezinformációs törekvések elleni fellépés képességeként a stratégiai kommunikációt határozza meg, és irányozza elő annak fejlesztését.

Megjegyzendő, hogy a stratégiai kommunikációi hazai hadtudományi oktatása és kutatása jóval az említett stratégiák kiadása előtt vette kezdetét. Németh József Lajos 2012-ben kezdte meg tudományos munkásságát a stratégiai kommunikáció területén az akkori Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen, majd a következő években számos tudományos publikációval gazdagította a hazai szakirodalmat, ideértve a (stratégiai) kommunikáció és a háború kapcsolatáról,⁸ e témakörben az állam és a haderő viszonyrendszeréről,⁹ valamint a stratégiai kommunikáció monografikus feldolgozásán keresztül.¹⁰

A NATO csaknem egy évtizedes képességfejlesztési folyamat eredményeként kettős rendeltetéssel ruházta fel a stratégiai kommunikációt. Egyrészt, a stratégiai kommunikáció a szövetség civil és katonai struktúráján átívelő koordinációs és irányítási mechanizmus, amely valamennyi civil és katonai kommunikációs és információs képesség összehangolt alkalmazását segíti elő, illetve szab egységes irányt azoknak. Ebben a kontextusban, a stratégiai kommunikáció konzisztens keretbe foglalja a (civil) nyilvános diplomáciát és a civil közkapcsolatokat, valamint a katonai közkapcsolatokat, információs műveleteket és lélektani műveleteket. Másrészt, a NATO katonai struktúrájában a stratégiai kommunikáció parancsnoki funkció és egyben integrált kommunikációs és információs képesség. Mint parancsnoki funkció, a stratégiai kommunikáció a NATO katonai struktúra minden vezetési szintjén működő kommunikációs igazgatóságokban, vagyis egységes stratégiai kommunikáció szervezetekben ölt formát. Adott vezetési szinten, a kommunikációs

⁴ 1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozat: 163.

⁵ 1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozat: 68.

⁶ 1393/2021. (VI. 24.) Korm. határozat: 1.

⁷ 1393/2021. (VI. 24.) Korm. határozat: 5.1.2.

⁸ NÉMETH 2013.

⁹ NÉMETH 2021a.

¹⁰ NÉMETH 2021b.

igazgatóságok alárendeltségébe tartozik valamennyi katonai kommunikációs és információs szervezeti egység és állomány. Mint integrált kommunikációs és információs képesség, a kommunikációs igazgatóság hajtja végre a katonai kommunikációs tevékenységeket, és felügyeli az információs tevékenységek végrehajtását, beleértve az információs környezet elemzését-értékelését. Továbbá, a parancsnok által meghatározott célkitűzések teljesülését támogató kognitív hatások kiváltása érdekében, a kommunikációs igazgatóság integrálja és szinkronizálja a katonai kommunikációs és információs műveleteket más katonai tevékenységekkel, ideértve az erő alkalmazásával járó cselekményeket is. Az ellenséges információs és dezinformációs törekvésekkel szembeni fellépés katonai képességei és funkciói is a NATO-parancsokságok kommunikációs igazgatóságaiban, azaz a stratégiai kommunikációs szervezetekben összpontosulnak.

A magyar hadügyi szemléletben és katonai gyakorlatban is megjelenik a NATO stratégiai kommunikációs megközelítése. Az MH Információs Műveletek Doktrínája¹¹ a NATO 2014-ben érvényes stratégiai kommunikációs szabályozásából merít. A magyar katonai gyakorlatban az MH missziós tevékenységében és elsősorban az afganisztáni NATO-műveletben (International Security Assistance Force – ISAF) végrehajtott információs műveletek keretében érvényesültek a NATO stratégiai kommunikációs elvei.¹² Ugyanakkor, a kutatómunka során nem tártam fel adatot magyar stratégiai kommunikációs irányelv, koncepció, doktrína vagy az MH-ban stratégiai kommunikációs képességként definiált struktúra létezésére vonatkozóan. Továbbá, sem a stratégiai kommunikáció összefüggésében, sem azon kívül nem találtam adatot olyan gyakorlati műveleti útmutatásról vagy feladat-meghatározásról az MH szervezetében, amely a dezinformációellenes fellépést célozza. Ezért mindezek hiányát feltételezem, ami pedig ahhoz a további feltételezéshez vezet, hogy az NBS-ben és NKS-ben meghatározott stratégiai kommunikációs, és ezen belül dezinformációellenes fellépés katonai feladatai nem intézményesültek az MH-ban.

A dezinformáció elleni fellépés intézményesülése a NATO stratégiai kommunikációban

A NATO stratégiai kommunikáció a 2000-es évek közepén kezdett körvonalazódni. Előzményének az Egyesült Államok védelmi szektorában folytatott elméleti és gyakorlati munka tekinthető, amelynek története a 2001. szeptember 11-i terrortámadásokra nyúlik vissza.¹³ A szövetség stratégiai kommunikációs képességfejlesztése a NATO ISAF missziós tapasztalataiból indult ki. Az ISAF egy egyre intenzívebbé váló fegyveres felkeléssel nézett szembe 2006-tal kezdődően, amely egyre súlyosabb veszteségeket okozott a NATO-erőkben. Az afganisztáni helyzet kettős kommunikációs kihívás elé állította a szövetséget: a) javítani az ISAF-fel kapcsolatos kommunikációt a NATO-tagállamokban, a lakosság és a politikai vezetés támogatásának fenntartása érdekében,¹⁴ b) megnyerni és fenntartani

¹¹ Ált/57 Információs Műveletek Doktrína.

¹² RÓZSA 2011; RÓZSA 2013.

¹³ HOLMQVIST 2013.

¹⁴ BOUDREAU 2016: 305.

az afgán lakosság támogatását.¹⁵ Ennek a kettős kihívásnak a kezelése határozta meg a NATO stratégiai kommunikáció első időszakát, 2008 és 2014 között. Ebben a periódusban fogadta el a szövetség az első szabályzókat, és vezetett be szervezeti változásokat és gyakorlatokat a stratégiai kommunikáció intézményesítése érdekében. A 2014-ig terjedő időszakban az ISAF maradt a NATO stratégiai kommunikáció fókuszpontjában, de az ISAF-et jellemző rendkívüli emberi és anyagi ráfordítások és veszteségek ellenére, a NATO viszonylag szerény előrehaladást ért el stratégiai kommunikációs szabályzatainak, képességeinek és készségeinek fejlesztésében.¹⁶

A NATO stratégiai kommunikációs képességfejlesztésben Oroszország Ukrajna elleni agressziója hozott fordulóponthoz 2014-ben. A hibrid hadviselésként jellemzett orosz akarat-érvényesítési módszerben kulcsfontosságú sikertényezőnek bizonyultak a kommunikációs műveletek, mind a Krím félsziget elfoglalásában, mind Kelet-Ukrajna megszállásában. Az orosz dezinformációs műveletek nemcsak az ukrán oldalt, de a NATO-t is megtevesztették.¹⁷ A szövetség kommunikációs kudarcélményét tovább erősítette az Iszlám Állam terrorszervezet ezzel egy időben folytatott kommunikációs és információs kampányának sikere.¹⁸ Az ellenséges információs és dezinformációs tevékenységek jelentette, egyre fokozódó fenyegetés megerősítette a stratégiai kommunikáció legitimitását a NATO-ban, és lendületet adott a stratégiai kommunikáció további szabályozásához és intézményesítéséhez, különösen a szövetség katonai struktúrájában. A stratégiai kommunikációs képességfejlesztés volt hivatott megerősíteni a NATO felkészültségét a koordinált dezinformációs és félretájékoztatási potenciállal rendelkező ellenfelekkel szembeni fellépésre.¹⁹ A 2014. évi orosz agressziót követően az orosz hibrid hadviselés elleni küzdelem, ideértve az Oroszország által folytatott ellenséges információs és dezinformációs kampányokat, lett a NATO stratégiai kommunikációs képességfejlesztés legfontosabb mozgatórugója.

A dezinformáció mindig is fenyegetést jelentett a szövetségre, de a modern információs és médiakörnyezetben, illetve az aszimmetrikus és hibrid hadviselés kontextusában jelentős mértékben megnövekedett a dezinformáció és propaganda volumene és precizitása.²⁰ A NATO lengyelországi és balti államokbeli előretolt megerősített jelenlétének 2017. évi telepítését követően Oroszország megerősítette dezinformációs műveleteit a NATO-tagállamokban és a NATO-hoz csatlakozni kívánó országokban is.²¹ Majd a 2020-as évek elején, a Covid-19-világjárvánnyal párhuzamosan kibontakozó, és az infodémia gyűjtőfogalom alatt ismertté vált, félretájékoztatási és dezinformációs kampányok fokozták tovább a dezinformációs nyomást a szövetségen. A pandémiát kihasználó információs műveletek főleg Oroszország,²² és részben Kína,²³ irányából célozták meg a NATO-t és annak tagállamait. Ezzel függ össze, hogy 2021 óta a kínai dezinformációs fenyegetés is megjelent a szövetség nyilvános diskurzusában.

¹⁵ LAITY 2021: 25.

¹⁶ BOUDREAU 2016: 42.

¹⁷ LAITY 2021: 51.

¹⁸ BOUDREAU 2016: 311.

¹⁹ LAITY 2021: 54.

²⁰ REDING-WELLS 2022: 30.

²¹ BERZINA et al. 2019: 44.

²² OZAWA 2020: 21.

²³ REDING-WELLS 2022: 36.

A NATO-tagállamok digitális infrastruktúrájának fejlettsége miatt, azok társadalmi különösen ki vannak téve a kibertámadásoknak, a dezinformációs kampányoknak és a propagandának.²⁴ Mindezekből adódóan, a NATO dezinformációkkal szembeni fellépése elsősorban a digitális dezinformációk ellen irányul, és jellemző módon digitális platformokon, különösen közösségimédia-platformokon megy végbe. A NATO kettős veszélyt tulajdonít a dezinformációknak: egyrészt a tagállamok társadalmainak gyengítése által gyengül a szövetség kollektív védelmi képessége is, másrészt a dezinformációs kampányok alá akarják ásni a szövetség által élvezett közbizalmat és a szövetségi szolidaritást.²⁵

Az ellenséges stratégiai kommunikációs tevékenységre történő válaszadásban, a dezinformációs kampányokat is ideértve, a nemzeti szintű intézkedések élveznek prioritást. A NATO önmagában nem képes az orosz dezinformációs ráfordítással összemérhető erőforrásokat rendelni a dezinformáció elleni küzdelemhez, ezért alapvető jelentőségű a tagállamok szerepvállalása.²⁶ A NATO stratégiai kommunikációs doktrínája is rögzíti, hogy a szövetség csak az adott tagállamok egyetértésével és azok felügyelete alatt végezhet a tagállamok lakosságát célzó információs és kommunikációs tevékenységet, és azok másodlagosak a nemzeti kommunikációs erőfeszítésekhez képest. Emellett a doktrína előírja a stratégiai szintű koordinációt a szövetségi célkitűzések és a tagállami kommunikációs tevékenységek között, valamint azt is, hogy a tagállamok által folytatott kommunikációnak erősítenie kell a NATO stratégiai kommunikációt, amikor csak lehetséges.²⁷ A tagállamok nem kötelesek saját katonai szervezetrendszerükben vagy saját, a NATO-tól független, missziós tevékenységükben alkalmazni a NATO szabályzatait, de ezek jellemző módon erős befolyással bírnak minden szövetséges államban, és részben vagy egészben át lesznek ültetve nemzeti szintre is.²⁸

A NATO stratégiai kommunikációs doktrínája multidiszciplináris stratégiai kommunikációs folyamatként határozza meg az ellenséges információs tevékenységgel és a dezinformációval szembeni fellépést, amelyet propagandaellenes tevékenységként is nevesít. Ezt a multidiszciplináris erőfeszítést a kommunikációs igazgatóságok irányítják és orientálják minden NATO katonai parancsnokságon. A kommunikációs igazgatóságokban az információs műveleti állomány látja el a dezinformációellenes fellépés koordinációs feladatait, míg a defenzív és offenzív dezinformációellenes tevékenységek többségét a lélektani műveleti állomány hatja végre.²⁹ A doktrína definiálja a dezinformáció elleni küzdelem legfontosabb fogalmait is. Ez alapján a dezinformáció (*disinformation*) „olyan információ, amelynek célja, hogy félrevezessen”,³⁰ a félretájékoztató (*misinformation*) „hamis vagy pontatlan információ átadása”,³¹ míg a propaganda „olyan információ, különösen elfogult vagy félrevezető természetű információ, amelyet egy politikai ügy vagy nézőpont előmozdítására használnak”.³² Az ellenséges információs tevékenységek (*hostile information activities*) megértéséhez az információs tevékenységek (*information*

²⁴ ÜLGEN 2019: 5.

²⁵ NATO 2023a.

²⁶ ROLOFF–DUNAY 2018: 32-33.

²⁷ NATO 2023: 46.

²⁸ LAITY 2021: 60.

²⁹ NATO 2023: 38.

³⁰ NATO 2023: LEX – 4.

³¹ NATO 2023: LEX – 6.

³² NATO 2023: LEX – 7.

activities) definícióját vehetjük alapul: „bármely képesség vagy eszköz által végrehajtott tevékenység, amely kognitív hatások kiváltására fókuszál”.³³ A NATO-doktrína nem kínál definíciót a *malinformation* fogalmára, azonban a szakirodalomból kirajzolódó értelmezés alapján *malinformationként* tekinthetünk az olyan kártékony szándékkal terjesztett információkra, mint például a nyilvánosságba kiszivároztatott információk, amelyek nem feltétlenül tévesek vagy hamisak.³⁴

A NATO operatív tevékenysége a dezinformáció elleni küzdelemben

A 2014. évi orosz fegyveres támadás Ukrajna ellen lépéskényszerbe hozta a NATO-t a dezinformációellenes képességek fejlesztésében, illetve alkalmazásában is. Ezt mutatja, hogy már a válság korai szakaszában a NATO-szövetséges erők főparancsnoka, NATO minősített információk titkosítását feloldva, műholdképeket és azokat magyarázó híryanagot hozott nyilvánosságra az ukrán területen bevetett orosz haditechnikai eszközökről, amelyek célja az orosz dezinformációk megcáfolása volt.³⁵

Ez a korai incidens, illetve az arra adott NATO-reakció, szemlélteti a NATO dezinformáció elleni fellépésének egyik kulcsterületét, amelyet defenzív stratégiai kommunikációként is felfoghatunk. Ennek legfontosabb mozzanatai³⁶ az információs környezet elemzése-értékelése, a dezinformáció korai beazonosítása, majd annak gyors lereagálása tényszerű ellennarratívákkal, végül az ellennarratívák hatásának értékelése. Az ellennarratívák jellemzője a gyors reagálás, az elkövetők néven nevezése, megbízható és pontos információk nyilvánosságra hozatala és ezáltal az intézmény hiteleségének fenntartása.³⁷ Az ellennarratívák terjesztésének eszközei a NATO weblapján, közösségimédia-felületein folytatott nyilvános kommunikáció, valamint a médiának és a közvéleménynek címzett magas szintű nyilatkozatok.³⁸ A NATO által ajánlott ellennarratívák megcáfolják és leleplezik a dezinformációkat, hozzáférést adnak a releváns információkhoz és forrásokhoz, támogatják a szabad sajtó működését.³⁹ A NATO reakciójának része, hogy helyreigazítást kér az álhíreket terjesztő médiumoktól, amely nyilvános számonkérésnek is tekinthető, és azt sugallja, hogy a szövetséggel kapcsolatos dezinformációk terjesztése nem marad következmények nélkül.⁴⁰ A defenzív stratégiai kommunikáció egyik példája a *Setting the Record Straight* hivatalos NATO-oldal,⁴¹ amely a NATO-val kapcsolatos legjellemzőbb orosz dezinformációkat cáfolja meg tényszerű információkkal, videókkal, infógrafikákkal és térképekkel.⁴²

³³ NATO 2023: LEX – 5.

³⁴ VERRALL 2022: 82.

³⁵ RÜHLE-GRUBLIAUSKAS 2015: 197; ROLOFF-DUNAY 2018: 33.

³⁶ REDING-WELLS 2022: 29-31.

³⁷ RÜHLE-GRUBLIAUSKAS 2015: 198.

³⁸ NATO 2023a.

³⁹ REDING-WELLS 2022: 28.

⁴⁰ ROLOFF-DUNAY 2018: 33.

⁴¹ Lásd: www.nato.int/cps/en/natohq/115204.htm

⁴² MARONKOVA 2021: 123.

A NATO dezinformáció elleni küzdelmének másik kulcsterülete a szövetséggel kapcsolatos tényszerű üzenetek proaktív eljuttatása a célközönségekhez, amit „offenzív stratégiai kommunikációnak”⁴³ is nevezhetünk. Ennek lényege a NATO biztonságszavatoló szerepének és jelentőségének láthatóvá tétele a tagállamokban.⁴⁴ Eme funkció korántsem új a NATO-ban, hiszen a szövetség első információs szolgálata 1950-ben lett létrehozva,⁴⁵ de a dezinformációval szembeni fellépés további jelentőséget kölcsönöz az állampolgárok tudatosításának a NATO-tagállamokban. A szövetséges országok területén élő mintegy 1 milliárd állampolgár körében egyre növekszik azok száma, beleértve a döntéshozatal színterein, akinek nincs személyes élményük a hidegháborús NATO-ról. Az egyre kifinomultabb ellenérdekelt dezinformációs és beavatkozási törekvések tükrében még inkább szükséges láthatóvá tenni a szövetség biztonsági szerepét és jelentőségét, és ezekre ráirányítani az állampolgárok figyelmet.⁴⁶ Az „offenzív stratégiai kommunikáció” eszközei a digitális és médiakommunikációs tevékenység, ideértve a célzott kommunikációs kampányokat. Emellett, a szövetség közvetlenül, illetve NATO-forrásokból támogatott intézmények útján is, kapcsolatot teremt az állampolgárokkal a szövetséges és partnerországokban. Ezek a kontaktusok a szövetséggel kapcsolatos ismeretek erősítését szolgálják, és hozzájárulnak a dezinformációval szembeni reziliencia erősítéséhez a potenciálisan célba vett hallgatóságok körében, illetve további személyekkel megosztható eszközöket és tudást kínálnak a célhallgatóságoknak a reziliencia további kiterjesztése érdekében.

A NATO dezinformáció elleni fellépésének további lényeges ismertetőjegye a partnerekkel való együttműködés. Ide tartozik a legjobb gyakorlatok, megközelítések és tapasztalatok megosztása a szövetséges államok között, amelybe bevonják az EU-t és az ENSZ-et is, illetve a NATO-keretben folytatott kutatási tevékenység a dezinformációs eljárások és szűrkezőnás taktikák vonatkozásában.⁴⁷ A Covid-19-világjárvány időszakában felerősödtek az államilag szervezett dezinformációs kampányok, és ez még inkább szükségessé tette a partnerekkel való közös munkát az álhírek elleni küzdelemben, beleértve a stratégiai kommunikáció területén.⁴⁸ Ebben az időszakban a szövetség együttműködést kezdeményezett tudományos, iparági, nem kormányzati és egyéb szervezetekkel. Az ilyen típusú együttműködés célja a dezinformációra való fogékonyság csökkentése és a társadalmi reziliencia megerősítése.⁴⁹ A 2020-as években a dezinformációs kihívás kezelése vált az EU-NATO stratégiai kommunikációs együttműködés fő motívumává. A két szervezet közötti dezinformációellenes együttműködés, amelynek a Covid-19-világjárvány kitörésével párhuzamosan felerősödő dezinformációs fenyegetés adott további lendületet, a következő területekre összpontosít: a dezinformációs incidensekre és ellenséges információs tevékenységekre vonatkozó kölcsönös riasztások gyakorlatának megszilárdítása és a dezinformációk észlelését, elemzését és leleplezését célzó képességek erősítése.⁵⁰

⁴³ NDC Conference Report 2015: 8.

⁴⁴ BELL 2022: 555.

⁴⁵ ECKER-EHRHARDT 2018: 725.

⁴⁶ BELL 2022: 555.

⁴⁷ REDING-WELLS 2022: 28.

⁴⁸ IFTIMIE 2020: 56.

⁴⁹ REDING-WELLS 2022: 37.

⁵⁰ *Fifth Progress Report on the Implementation of the Common Set of Proposals Endorsed by EU and NATO Councils on 6 December 2016 and 5 December 2017* 2020: 1.

A NATO Stratégiai Kommunikációs Kiválósági Központja 2014-ben kezdte meg működését. A központ nem végez közvetlenül dezinformációellenes műveleteket, hanem vizsgálatokkal, kutatásokkal és gyakorlati szakértői támogatással segíti a Szövetséget, hogy hatásosabban tudjon fellépni a dezinformációval szemben. A központ hozzájárul továbbá a közvélemény tudatosításához az Oroszország, illetve a transzatlanti térségben aktív más szereplők által alkalmazott dezinformációs eszközök és taktikák vonatkozásában.⁵¹

Következtetések

Közleményemben feltártam a dezinformációellenes küzdelem mint intézményesült szervezeti gyakorlat feltűnését a NATO stratégiai kommunikációjában. Összegeztem azokat a NATO környezetében végbement makroszintű folyamatokat, amelyek a szervezet dezinformációellenes képessége kialakításának irányába hatottak. Elvégeztem a NATO dezinformáció elleni fellépésének mezoszintű jellemzését. Leírtam, illetve a defenzív és offenzív stratégiai kommunikációs tevékenységek mentén osztályoztam a NATO operatív fellépését a dezinformációellenes küzdelemben.

Az NBS és az NKS stratégiai kommunikációs funkcióként határozza meg a dezinformáció elleni fellépést, amely megközelítés egybevág a NATO elméletével és gyakorlatával. A NATO kidolgozta azokat a stratégiai kommunikációs irányelveket, koncepciókat és praktikus művelési iránymutatásokat, amelyek részletesen definiálják a stratégiai kommunikációs szerepeket és feladatokat, a szervezeten belüli munkamegosztást és autoritási szerkezeteket. Ebben a keretrendszerben lettek meghatározva az ellenséges információs és dezinformációs műveletek elleni fellépés katonai tevékenységei, ideértve a vezetés-irányítás, tervezés, végrehajtás, koordináció, integrálás-szinkronizálás és elemzés-értékelés folyamatait.

A magyar lakosság dezinformációval szembeni védelmének, illetve dezinformációval szembeni ellenálló képessége erősítésének honvédelmi feladatait a NATO stratégiai kommunikációs elveinek és gyakorlatainak nemzeti átültetése és adaptálása foglalhatná egységes keretbe. A NATO-ban jellemző gyakorlat a szövetség szintjén elfogadott szabályok honosítása, és a magyar hadügyben és katonai gyakorlatban is van előzménye a NATO stratégiai kommunikációs megközelítése érvényre juttatásának. Praktikus értelemben, a NATO-elveket és -gyakorlatokat tükröző MH stratégiai kommunikációs képesség, és ezen belül dezinformációellenes képesség, a meglévő katonai kommunikációs és információs képességek és funkciók bázisán és a vezetési-irányítási struktúra esetleges kiigazításával lenne létrehozható. A Zrínyi Honvédelmi és Haderőfejlesztési Program részeként és az állami kibervédelmi képességek megerősítésének folyamatába illeszkedően lett kialakítva az MH Kiber- és Információs Művelési Központ (MH KIMK).⁵² Az MH KIMK, valamint az MH Kiberakadémia létrehozása a multitérműveletek növekvő fontossága által támasztott kihívásra ad választ, valamint összekapcsolódik a információs műveletek, illetve a stratégiai kommunikáció egyre növekvő jelentőségével.⁵³ Az MH KIMK rendeltetésének központi

⁵¹ JANKOWICZ 2019: 6.

⁵² SZENES 2021: 49.

⁵³ FORGÁCS 2023: 127.

eleme a nem kinetikus hatások integrált és koordinált biztosítása, és az alakulat részt vesz az MH „információs műveletek, különösen a PSYOPS⁵⁴ és a CIMIC⁵⁵ műveletek, előkészítésében, azok harci használatával és képzésével kapcsolatos elvek és normák meghatározásában, kidolgozásában”, valamint „a kiberműveletek, a CIMIC és PSYOPS képességfejlesztési programjai prioritásainak meghatározásában, a költségvetési igények kidolgozásában és a programok végrehajtásában”.⁵⁶ Az MH KIMK már meglévő feladatrendszeréből kiindulva arra következtettek, hogy az alakulat lényeges szerepet tölthetne be egy NATO-mintát követő stratégiai kommunikációs parancsnoki funkció, illetve integrált kommunikációs és információs képesség létrehozásában.

Felhasznált irodalom

- 1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozat: A Kormány 1163/2020. (IV. 21.) határozata Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról
- 1393/2021. (VI. 24.) Korm. határozat: A Kormány 1393/2021. (VI. 24.) határozata Magyarország Nemzeti Katonai Stratégiájáról
- Ált/57 Információs Műveletek Doktrína: Ált/57 Információs Műveletek Doktrína 1. kiadás. Magyar Honvédség kiadványa 2014.
- BELL, Robert et al. (2022): Still Fit for Purpose? Reassessing and Revising Nato's Core Tasks. *Defence Studies*, 22(3), 548–557. Online: <https://doi.org/10.1080/14702436.2022.2082951>
- BERZINA, Kristine et al. (2019): ANNEX A.: European Efforts to Counter Disinformation. In *European Policy Blueprint for Countering Authoritarian Interference in Democracies*. German Marshall Fund of the United States, 41–49. Online: www.jstor.org/stable/resrep21251.8
- BOUDREAU, Brett (2016): *We Have Met the Enemy and He Is Us. An Analysis of Nato StratCom: The International Security Assistance Force (ISAF) in Afghanistan, 2003–2014*. Riga: NATO Strategic Communications Centre of Excellence. Online: https://stratcomcoe.org/pdfs/?file=/publications/download/isaf_full_report_06-04-2016.pdf?zoom=page-fit
- ECKER-EHRHARDT, Matthias (2018): International Organizations “Going Public”? An Event History Analysis of Public Communication Reforms 1950–2015. *International Studies Quarterly*, 62(4), 723–736. Online: <https://doi.org/10.1093/isq/sqy025>
- Fifth Progress Report on the Implementation of the Common Set of Proposals Endorsed by EU and NATO Councils on 6 December 2016 and 5 December 2017* (2020). Online: www.consilium.europa.eu/media/44451/200616-progress-report-nr5-eu-nato-eng.pdf
- FORGÁCS Balázs (2023): Az orosz–ukrán háború hadművészeti tapasztalatai. Az MTA Hadtudományi Bizottsága és az MHTT közös konferenciája, 2023. november 3. *Hadtudomány*, 33(3), 124–128. Online: <https://doi.org/10.17047/HADTUD.2023.33.3.32>

⁵⁴ Psychological Operations, vagyis lélektani műveletek.

⁵⁵ Civil-military Cooperation, vagyis civil-katonai együttműködés.

⁵⁶ *Magyar Honvédség Kiber- és Információs Műveleti Központ* 2022.

- HOLMQVIST, Caroline (2013): War, 'Strategic Communication' and the Violence of Non-recognition. *Cambridge Review of International Affairs*, 26(4), 631–650. Online: <https://doi.org/10.1080/09557571.2013.837427>
- IFTIMIE, Ion A. (2020): The Implications of COVID-19 for NATO's Counter-Bioterrorism. In TARDY, Thierry (szerk.): *COVID-19: NATO in the Age of Pandemics*. Rome: NATO Defense College, 51–59. Online: www.jstor.org/stable/resrep25148.12
- JANKOWICZ, Nina (2019): *Avoiding the Band-Aid Effect in Institutional Responses to Disinformation and Hybrid Threats*. German Marshall Fund of the United States. Online: www.jstor.org/stable/resrep21230
- LAITY, Mark (2021): The Birth and Coming of Age of NATO Stratcom: A Personal History. *Defence Strategic Communications*, 10, 21–70. Online: <https://stratcomcoe.org/publications/the-birth-and-coming-of-age-of-nato-stratcom-a-personal-history/225>
- Magyar Honvédség Kiber- és Információs Műveleti Központ (2022). Online: <https://honvedelem.hu/alakulat/magyar-honvedseg-kiber-es-informacios-muveleti-kozpont.html>
- MARONKOVA, Barbora (2021): NATO Amidst Hybrid Warfare Threats: Effective Strategic Communications as a Tool Against Disinformation and Propaganda. In JAYAKUMAR, Shashi – ANG, Benjamin – ANWAR, Nur Diyanah (szerk.): *Disinformation and Fake News* [ePub]. [H. n.]: Palgrave Macmillan, 117–129. Online: <https://doi.org/10.1007/978-981-15-5876-4>
- NATO (2023): *AJP-10 Allied Joint Doctrine for Strategic Communications*. Online: <https://nso.nato.int/nso/nsdd/main/standards?search=AJP-10>
- NATO (2023a): *NATO's Approach to Countering Disinformation*. Online: www.nato.int/cps/ra/natohq/topics_219728.htm
- NDC Conference Report (2015): *NATO and New Ways of Warfare: Defeating Hybrid Threats*. NATO Defence College. Online: www.ndc.nato.int/download/downloads.php?icode=453
- NÉMETH József Lajos (2013): A (stratégiai) kommunikáció és a háború kapcsolata napjainkban. *Hadtudomány*, 23(1–2), 129–139. Online: <https://ojs.mtak.hu/index.php/hadtudomany/article/view/6681/5280>
- NÉMETH József Lajos (2021a): A Stratégiai kommunikáció: fókuszban az állam és a haderő. *Hadtudományi Szemle*, 14(2), 115–132. Online: <https://doi.org/10.32563/hsz.2021.2.9>
- NÉMETH József Lajos (2021b): *Stratégiai Kommunikáció* [ePub]. [H. n.]: szerzői kiadás. Online: https://drive.google.com/file/d/1OZvhTA9cvdo6_u_ixqxm6VdQpvY4gQZ/edit
- OZAWA, Marc (2020): NATO and Russia in the Time of Corona. Countering Disinformation and Supporting Allies. In TARDY, Thierry (szerk.): *COVID-19: NATO in the Age of Pandemics*. Rome: NATO Defense College, 21–29. Online: www.jstor.org/stable/resrep25148
- REDING, Dale F. – WELLS, Bryan (2022): Cognitive Warfare: NATO, COVID-19 and the Impact of Emerging and Disruptive Technologies. In GILL, Ritu – GOOLSBY, Rebecca (szerk.): *COVID-19 Disinformation: A Multi-National, Whole of Society Perspective*. [H. n.]: Springer, 25–45. Online: https://doi.org/10.1007/978-3-030-94825-2_2
- ROLOFF, Ralf – DUNAY, Pál (2018): The Age of Post-Truth: State Influence and Strategic Communication – Contemporary Security Challenges on Europe's Eastern Flank. *Connections*, 17(2), 19–36. Online: <https://doi.org/10.11610/Connections.17.2.02>
- RÓZSA Tibor (2011): Információs műveletek a Magyar Honvédség missziós feladataiban. *Hadtudomány*, 21(1–2), 42–48. Online: <https://bit.ly/4ILF1Px>

- RÓZSA Tibor (2013): NATO Information Operations in Afghanistan. *AARMS*, 12(1), 155–164. Online: <https://doi.org/10.32565/aarms.2013.1.17>
- RÜHLE, Michael – GRUBLIAUSKAS, Julijus (2015): Energy as a Tool of Hybrid Warfare. In LASCONJAIRAS, Guillaume – LARSEN, Jeffrey A. (szerk.): *NATO's Response to Hybrid Threats*. Rome: NATO Defense College, 189–199. Online: www.ndc.nato.int/download/downloads.php?icode=471
- SZENES Zoltán (2021): A hibrid fenyegetések elleni szakpolitika Magyarországon. *Hadtudomány*, 31(4), 39–56. Online: <https://doi.org/10.17047/HADTUD.2021.31.4.39>
- ÜLGEN, Sinan (2019): *A Long-Term Perspective on NATO and the Multinational Order*. Istituto Affari Internazionali (IAI). Online: www.jstor.org/stable/resrep19662
- VERRALL, Neil (2022): COVID-19 Disinformation, Misinformation and Malinformation During the Pandemic Infodemic: A View from the United Kingdom. In GILL, Ritu – GOOLSBY, Rebecca (szerk.): *COVID-19 Disinformation: A Multi-National, Whole of Society Perspective*. [H. n.]: Springer, 81–112. Online: https://doi.org/10.1007/978-3-030-94825-2_4